

Nr 120.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1952/53 till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.
(1:a avd.)

I propositionen nr 144 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 7 mars 1952, föreslagit riksdagen att dels till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m. under kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, för budgetåret 1952/53 anvisa ett investeringsanslag av 432 000 kronor, dels ock godkänna vad departementschefen förordad i fråga om dispositionen av vissa medel under investeringsanslaget till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.

Under en följd av år har Bolidens gruvaktiebolag jämlikt olika mellan bolaget och kommerskollegium träffade avtal — de s. k. legodriftsavtalen — omhänderhaft driften vid vissa staten tillhöriga gruvor i Västerbottens län. För närvarande pågår legodrift av här äsyftat slag vid Adakgruvan, Lindsköldsgruvan och Rudtjebäcksgruvan inom Adakfältet i Malå socken. Medel för investeringar i samband med legodriften ha vid skilda tillfällen anvisats av riksdagen. Sålunda anvisades av föregående års riksdag 1 500 000 kronor till gruvanläggningar m. m. vid Rudtjebäcksgruvan, där en tillfällig malmbrytning för utvinning av svavelkis föreslagits skola upptagas.

Det är nu enligt departementschefen påkallat att överväga dels lämpligaste sättet att i fortsättningen utnyttja de malmtillgångar, som finnas i Rudtjebäcksgruvan, dels ock frågan om ytterligare medelsanvisning för legodriften i övrigt.

Rudtjebäcksgruvan beräknas innehålla i runt tal 3 miljoner ton brytvärd malm. Av 1 000 ton råmalm från gruvan kan enligt gjorda beräkningar utvinnas 640 ton svavelkisslig samt andra sliger med ett innehåll av 7 ton koppar och 28,7 ton zink. Enighet synes råda därom, att det med hänsyn till försörjningsläget i fråga om svavel och svavelkis är av vikt, att malm-brytningen i gruvan utvidgas och ordnas på längre sikt. Förslag i detta syfte ha framlagts av kommerskollegium och — som resultat av en inom handelsdepartementet verkställd utredning — av rektorn vid tekniska högskolan i Stockholm professor R. Woxén i samarbete med hovrättsassessor Å. Martenius. Ett genomförande av kommerskollegii förslag skulle för statsverket innebära nya investeringsutgifter å ca 16 800 000 kronor. Dessa me-

del skulle i huvudsak användas för tillredningsarbeten och gruvanläggningar.

Woxén har vid sina överläggningar med företrädare för svavelsyraindustrien och cellulosa-industrien, som svara för större delen av landets förbrukning av svavel och svavelkis, kommit till den uppfattningen att en ökning av landets svavelkisproduktion med 60 000—70 000 ton per år är vad som för närvarande ter sig lämpligt. Från industrihåll har uttalats, att denna tillskotts-kvantitet tills vidare synes tillfredsställande. En produktionsökning av nämnda storlek motsvarar en årlig brytning av ungefär 100 000 ton rudtjebäcksmalm. Efter verkställda undersökningar rörande olika utvägar att åstadkomma en malmbrytning vid Rudtjebäcksgruvan av denna omfattning har Woxén framlagt två förslag. Det ena förslaget innebär, att Bolidens gruvaktiebolag åtager sig gruvdriften enligt ett s. k. halvlegoavtal, som bolaget skulle ingå med staten. Halvlegoavtalet skulle innebära, att malmens brytning och transport utföras av bolaget på kronans bekostnad och att bolaget mot viss ersättning till kronan övertager malmen för vidare bearbetning vid bolagets anrikningsverk i Kristineberg. Det andra förslaget avser utarrendering av gruvan till bolaget för en tid av tjugo år och på de villkor i övrigt, som framgå av ett av Woxén överlämnat avtalsförslag.

För att malmtillgångarna i Rudtjebäcksgruvan skola kunna utnyttjas i den ordning, som avses med halvlegoavtalet eller arrendeavtalet, erfordras nyinvesteringar till belopp av ca 7 800 000 respektive 7 500 000 kronor. I det senare fallet skulle icke staten utan Bolidens gruvaktiebolag svara för samtliga investeringskostnader i samband med gruvdriften inklusive vad staten redan nedlagt för den tillfälliga brytningen; dessa medel skulle statsverket sålunda återfå. Malmbrytningen skulle vid båda alternativen kunna påbörjas i angiven omfattning redan år 1953. Statens inkomster från gruvan beräknas komma att uppgå till ca 1,26 miljon kronor per år vid halvlegodriften och ca 350 000 kronor per år vid utarrendering, allt vid nuvarande priser och kostnader.

Vid valet mellan de olika förslag, som framkommit i fråga om driften vid Rudtjebäcksgruvan, torde avgörande vikt enligt departementschefens mening böra fästas vid önskemålet att den utvidgade malmbrytningen kommer till stånd snarast möjligt. Det vore vidare angeläget, att erforderliga nyinvesteringar för ändamålet begränsades i möjligaste mån. Ur båda dessa synpunkter vore de av Woxén framlagda alternativen att föredraga framför kommerskollegii förslag. Det sistnämnda förslaget ävensom Woxéns förslag om s. k. halvlegodrift skulle visserligen vid nuvarande priser på svavelkis och metaller kunna beräknas medföra icke obetydlig vinst för statsverket. Det borde emellertid erinras om att nämnda priser vore starkt konjunkturkänsliga och att legodriftsvinsterna, såsom ock påvisats, lätt kunde avsevärt minskas eller till och med förbytas i underskott, vilka skulle täckas av statsverket. Vid arrendealternativet syntes statsverket komma att

tillförsäkras en visserligen ringa men dock, såvitt rimligen i förväg kunde bedömas, säker inkomst från gruvan.

Vid övervägande av olika anförda synpunkter har departementschefen stannat för att förorda, att Rudtjebäcksgruvan utarrenderas till Bolidens gruvaktiebolag på i huvudsak de villkor, som framgå av Woxéns avtalsförslag. Departementschefen har emellertid ansett lämpligt att, innan arrendeavtal med bolaget träffas, riksdagen får kännedom om vad som förekommit i ärendet.

Kommerskollegium har föreslagit, att ett belopp av 360 000 kronor anvisas till fortsatta undersökningar genom diamantborrning m. m. i trakten av Rudtjebäcksgruvan. Härigenom skulle kunna utrönas huruvida ytterligare inmutningsbara fyndigheter föreligga i anslutning till den redan kända malmkroppen i gruvan. Departementschefen tillstyrker därför kollegii förslag om medelsanvisning för ändamålet.

Kommerskollegium har vidare föreslagit, att för den nuvarande legodriften i Adakfältet sammanlagt 570 000 kronor ställas till förfogande för vissa angivna ändamål. Av nämnda belopp skulle 150 000 kronor användas för att fullfölja undersöknings- och tillredningsarbeten m. m., till vilka medel tidigare anvisats men där kostnaderna blivit högre än ursprungligen beräknats. Vidare skulle 75 400 kronor användas för inköp av vissa maskiner och inventarier, vilka av Bolidens gruvaktiebolag ansetts erforderliga för legodriften. För oförutsedda ändamål beräknar kollegium ett belopp av 64 600 kronor, vilka enligt kollegii mening nu böra anvisas, enär någon ytterligare framställning om investeringsmedel för legodriften icke torde komma att göras. Slutligen anhåller kollegium om medelsanvisning för undersökning och upptagande av brytning av ett tidigare icke känt malmparti i anslutning till Lindsköldsgruvan. Denna malmfyndighet är visserligen jämförelsevis fattig men anses likväl vid nuvarande kopparpriser brytvärd. För ändamålet skulle erfordras sammanlagt 280 000 kronor, därav 50 000 kronor för undersökningsarbeten och 230 000 kronor för vissa tillredningsarbeten och kompletteringar av maskinparken.

Legodriften vid de statsägda gruvorna inom Adakfältet har, framhåller departementschefen, en icke oväsentlig betydelse för landets försörjning med koppar. Vid nuvarande metallpriser lämnar legodriften dessutom ett gott ekonomiskt resultat. Sålunda ha till statsverket, under de omkring elva år legodriften pågått, av Bolidens gruvaktiebolag inlevererats överskottsmedel vilka, efter avdrag av underskott för vissa år, uppgå till ett sammanlagt belopp av nära 9 800 000 kronor. Enligt gjorda beräkningar väntas på kronan fallande andel av driftsöverskottet för år 1951 komma att utgöra omkring 7 000 000 kronor. När även driftsöverskottet för år 1951 inlevererats, kommer summan av de från legodriften härrörande statsinkomsterna att icke oväsentligt överstiga vad som hittills i investeringssyfte nedlagts i gruvanläggningar m. m. inom Adakfältet.

Med hänsyn till nu anförda omständigheter anser departementschefen

det angeläget, att legodriftens behöriga gång säkerställes. Departementschefen tillstyrker därför, att medel ställas till förfogande i den utsträckning kommerskollegium påyrkat. Sammanlagt skulle det erforderliga medelsbehovet uppgå till (360 000 + 570 000 =) 930 000 kronor. Kollegii förslag att omkring 498 000 kronor av det aktuella medelsbehovet täckas genom om-disposition av tidigare anvisade anslagsmedel anser departementschefen sig böra förorda. Nu skulle sålunda behöva anvisas ytterligare (930 000 — 498 000 =) 432 000 kronor. Medelsanvisningen har synts departementschefen, liksom tidigare varit fallet i fråga om medel till legodriften, böra ske i form av ett investeringsanslag till utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.

Utskottet. Med hänsyn till angelägenheten av att våra inhemska koppar-tillgångar utnyttjas så långt detta är möjligt och då legodriften vid de stats-ägda gruvorna inom Adakfältet därvid har sin betydelse, finner utskottet sig böra tillstyrka, att ytterligare medel ställas till förfogande för ändamålet. Det föreslagna medelstillskottet, 930 000 kronor, har ansetts behövt för att säkerställa legodriftens behöriga gång. Av nämnda belopp avses 360 000 kronor skola användas för undersökningsarbeten i trakten av Rudtjebäcksgruvan inom Adakfältet och 570 000 kronor disponeras för vissa investeringar i samband med den pågående legodriften vid Adak- och Lindsköldsgruvorna inom samma gruvfält.

Beträffande finansieringen av de tillämnade investeringarna har erinrats om att å det av 1946 års riksdag anvisade anslaget å 634 000 kronor till undersökningsarbeten i Rävlidengruvan, där legodriften numera upphört, kvarstår en behållning av ca 498 000 kronor. Utskottet anser icke något vara att erinra mot att denna behållning, som icke längre är erforderlig, får användas för det nu aktuella medelsbehovet. Nu erforderlig medelsanvisning skulle alltså utgöra (930 000 — 498 000 =) 432 000 kronor.

Departementschefen har i propositionen lämnat en redogörelse för framlagda förslag rörande det fortsatta utnyttjandet av malmtillgångarna i Rudtjebäcksgruvan och därvid förordat, att gruvan utarrenderas till Bolidens gruvaktiebolag för en tid av tjugo år och på bland annat det villkoret, att gruvaktiebolaget skulle svara för samtliga investeringskostnader i samband med gruvdriften inklusive vad staten redan nedlagt för den tillfälliga brytningen, vilka medel staten alltså skulle återfå. Förslaget i fråga torde icke påkalla något särskilt uttalande från utskottets sida.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må

a) till *Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.* för budgetåret 1952/53 under fonden för förslag till statsverket anvisa ett investeringsanslag av 432 000 kronor;

b) godkänna vad departementschefen i statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 7 mars 1952 förordat i fråga om dispositionen av vissa medel under investeringsanslaget till Utbyggnad av staten tillhöriga gruvanläggningar i Malå socken m. m.

Stockholm den 2 maj 1952.

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Iwar Anderson, Näs-gård, Ohlon, fröken Andersson, herrar Leander, Gillström, Pålsson, Näs-ström, Erik Gustaf Andersson, fru Lindström, herrar Ragnar Persson, Axel Andersson, Lundgren och Edvin Thun; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Ward, Malm-borg i Skövde, Mårtensson i Uddevalla, Svensson i Ljungskile, Lindholm, Rubbestad, Åkerström, Thapper, fröken Elmén, herrar Önsjö, Persson i Växjö, Nihlfors, fröken Nygren och herr Hjalmarson.
